

7israEL
partner for a sustainable future

Veleposlanstvo
Države Izrael

Apostolska
nuncijatura

**ZAGREBAČKA
NADBISKUPIJA**

HRVATSKO
KATOLICKO
SVEUČILIŠTE
ZAGREB
UNIVERSITAS
STUDIORUM
CATHOLICA
CROATICA
ZAGABRIA

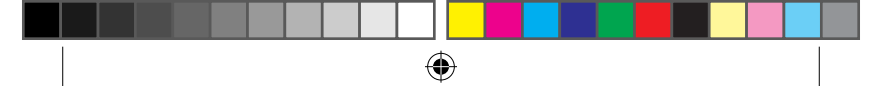
SVEČANI KONCERT

**25. OBLJETNICA USPOSTAVE
DIPLOMATSKIH ODNOSA IZMEĐU
SVETE STOLICE I DRŽAVE IZRAEL**

PONEDJELJAK, 11. STUDENOGA 2019. U 19.30 SATI

zf ZAGREBAČKA
FILHARMONIJA

KONCERTNA DVORANA VATROSLAVA LISINSKOG

ZAGREBAČKA FILHARMONIJA

ARIEL ZUCKERMANN, dirigent

ITAMAR ZORMAN, violina

TANJA RUŽDJAK, sopran

MAJA VUKOJA, sopran

Djevojački zbor ZVJEZDICE

Umjetnički voditelj: Zdravko Šljivac

Wolfgang Amadeus Mozart: Ave Verum Corpus, K. 618

El Dio Alto, tradicionalna sefardska pjesma
Obrada i instrumentacija Miroslav Salopek

César Franck: Panis Angelicus, arr. Filip Šljivac

Ludwig van Beethoven: 7. simfonija u A-duru,
op. 92, 2. stavak, *Allegretto*

Andrew Bleckner: Jedid Nefes
Instrumentacija Miroslav Salopek

Franz Schubert: Ave Maria, arr. Zdravko Šljivac

Felix Mendelssohn: Koncert za violinu i orkestar
u e-molu, op. 64

Max Janowski: Avinu Malkeinu
Instrumentacija Miroslav Salopek

Dame i gospodo, dragi prijatelji,

Prije samo dvadeset i pet godina, 1993. godine, hladnoga zimskog dana u Jeruzalemu, Izrael i Sveta Stolica potpisali su "Temeljni sporazum" kojim su uspostavljeni puni diplomatski odnosi i razmjena veleposlanika između dviju država. Ovaj sporazum, koji je bio rezultat dugoga procesa spajanja i uzajamnoga djelovanja teoloških i političkih promjena, bio je važan korak, ne samo u pogledu odnosa između Izraela i Svete Stolice, već i između Katoličke crkve i židovskoga naroda. Povijesna prekretnica u razvoju odnosa dogodila se 1965. godine kada je Katolička crkva usvojila dokument poznat kao "Nostra Aetate". Povijesni dokument "Nostra Aetate" utjelovljuje jedinstveni trenutak u povijesti odnosa Katoličke crkve i židovskoga naroda. To je preobrazilo učenje Katoličke crkve o Židovima i židovstvu - oslobodilo je židovski narod od kolektivne krivice za Isusovu smrt, optužbe koja je bila jedan od glavnih uzroka antisemitizma kroz povijest. Da, nova era započela je s deklaracijom "Nostra Aetate" što je omogućilo uspostavu punih diplomatskih odnosa Izraela i Svete Stolice.

Dame i gospodo, Danas, nakon 25 godina diplomatskih odnosa, Izrael i Sveta Stolica sa zadovoljstvom primjećuju da se ti odnosi temelje na međusobnom razumijevanju i dijalogu, duhovnom poštovanju i političkoj legitimnosti i, iako izazovi ostaju, obje su strane ostvarile značajan napredak. Da, možemo biti vrlo zadovoljni jer postoji trajni otvoreni dijalog.

Dragi prijatelji,

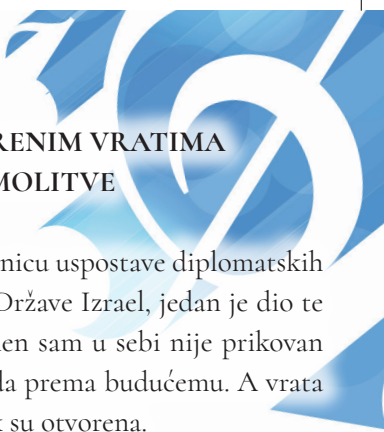
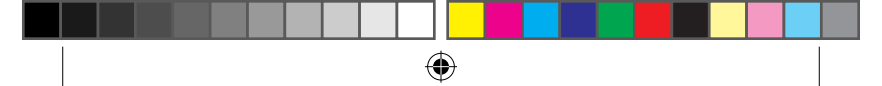
Večerašnji svečani koncert ističe dugačak put kojim smo mi Židovi i katolici prolazili zadnjih 2000 godina - od odbacivanja i poricanja prije nešto više od 100 godina, do priznanja, dijaloga i prijateljstva današnjice.

Kao jedinstvena manifestacija ovoga vrlo posebnog trenutka u našoj povijesti, hrvatski i izraelski glazbenici večeras zajedno izvode glazbu židovske i kršćanske liturgije, kao i djela poznatih svjetskih skladatelja kao simbol jedinstva, međusobnog razumijevanja i tolerancije.

Molimo Vas, cijenite ovu posebnu priliku i uživajte u koncertu.

Ilan Mor
Veleposlanik Države Izrael

SUSRET NA OTVORENIM VRATIMA GLAZBE I MOLITVE

Povodom spomena na 25. obljetnicu uspostave diplomatskih odnosa između Svete Stoline i Države Izrael, jedan je dio te proslave povjeren glazbi. Spomen sam u sebi nije prikovan uz prošlost, nego živi od pogleda prema budućemu. A vrata glazbe, baš kao i molitve, uvijek su otvorena.

• Izvanjski gledano, ovaj je koncert cjelina sastavljena od kraćih glazbenih molitva iz katoličke i židovske baštine i dviju dužih instrumentalnih skladba. Te sastavnice ostavljaju dojam slučajne izabranosti i objedinjavanja u kojemu nije očit zajednički sadržajni ili izražajni ključ. No, ljepota je upravo u toj prividnoj 'slučajnosti', jer, kada se u susretu nađu ljudi koji su niknuli iz zajedničkoga duhovnog korijena, u bilo čemu što je izabrano iz njihove različitosti bit će lako pronaći dodirnice koje omogućuju razgovor, prepoznavanja i nova nadanja.

U izboru skladba nema pokušaja skrivanja različitosti niti nametanja sličnosti; ne vidi se nastojanje stvaranja neke pomiješanosti koja bi zanijekala identitete, otupila iskrenost i nagrdila ljepotu čežnje za istinom. Baš onda, kada se iskreno ističe ono što se duboko vjeruje ili vrjednute za koje se zalaže, nepotrebno je i nemoguće sakriti ono što povezuje.

• Glazba odražava cijeloga čovjeka, njegovu stvorenost, misli i osjećaje, njegovu sigurnost i pitanja, odnos prema drugim ljudima i prema svemu stvorenome. Svojom umjetničkom snagom glazba daruje slutnje, čuva otvorene obzore smisla, dodiruje najdublje titraje duše te nadahnjuje i preobražava ljepotom.

Ove izabrane skladbe, kao djelić nepregledne riznice, ostavile su svoje tragove u svim područjima židovske i kršćanske kulture, tako da one ne progovaraju samo zvukom, nego

su plod, ali i izvor načina razmišljanja, govorenja i ponašanja; osjete se u novim kulturalnim ostvarenjima, od najsvječanijih obrednih slavlja do najjednostavnijih trenutaka svakidašnjice.

Bog koji stvara Riječju i Duhom, Bog koji se objavljuje i govori svome narodu darom Zapovijedi, koji ga odgaja i blagoslivlja; koji oslobađa i daje obećanja; koji hoda s njime i vodi ga; koji vidi nevjeru i ostaje vjeran; koji ohrabruje, oprašta i pridiže, Bog je koji čuje...

Toliko puta ne znamo što reći u pravo vrijeme. I kada nam se čini da se možemo osloniti na svoje riječi, vidimo koliko su one zapravo krhke. Zato je vrijedno prihvatiti dar molitve i glazbe, u kojima i krhke riječi govore uvjerljivije.

U ovome glazbenom susretu živo osjećamo da židovstvo i kršćanstvo potječu iz istoga ozračja. Premda je u ovim pjesmama izloženo malo tekstova, iz njih se naziru odgovori na puno pitanja o otajstvu života, o prolaznosti i vječnosti, o tijelu i duši, o milosti i grijehu, o tjeskobi i blagostanju, o zemaljskim potrebama i nebeskoj hrani, o ljudskim lutanjima i Gospodinovoj volji, o prijateljstvu i ljubavi, o Božjoj prisutnosti.

• Nemoguće je previdjeti Isusovu utjelovljenost u židovskome narodu, rođenje od Marije i njegov rast i odgoj u židovskoj obitelji. Crkva u svome nastajanju, molitvi, poslanju, sa svim poteškoćama međusobnih odnosa, nije razumljiva bez sinagoge; liturgija Riječi bez Tore, euharistija bez blagoslovnih molitava (*berakot*). Uza sve razlike, Uskrs je duboko povezan s Pashom, nedjelja je u odnosu sa *Šabat*om, liturgija časoslova sa psalmima i himnima (*tehillim*), kršćanski blagdani sa židovskima, tumačenja Pisma s *midrašim*.

Zato na ovome koncertu ulazimo u čudesnu prisutnost u kojoj i mi postajemo dio razgovora i susreta s Bogom koji govori ljudima i susreta s ljudima koji Mu govore. Teško da netko pred tim glazbenim izražajima može ostati ravnodušnim. To ne ovisi samo o dubini riječi koje su obredno njegovane, usvajane i prenošene iz pokoljenja u pokoljenje, nego i o snazi

glazbe.

• Kako ne čuti Isusov dolazak na svijet, patnju i nama darovanu svoju prisutnost kao predokus neba (*Ave verum corpus*)? Kako se ne uživjeti u molitvu punu pouzdanja u Gospodina, svemogućega i milosrdnoga, koji Izraelu, svome izabranom narodu, zahvalnomu za dar *Šabata*, daje milost i blagostanje (*El Dio Alto*)? Zar se može prepustiti uobičajenosti pjevanje katoličkih vjernika s divljenjem za anđeoski Kruh koji vodi u zajedništvo Božjega svjetla (*Panis angelicus*). Ne zastaje li misao i dah pred istim zazivom Bogu, koga i kršćani i Židovi zovu Ocem i Kraljem? (*Avinu Malkeinu*)? Nije li dirljivo čuti kako zanosno židovski vjernici mole da ih Gospodin posluša? Oni koji svakoga dana ponavljaju Njegove riječi: „*Š'ma Isra'el* - Slušaj, Izraele“ mole utjehu iz dubine srca vapići: *Š'ma koleinu* - Čuj naš glas! Ljubav prema Blaženoj Djevici Mariji i njeno čašćenje katolici žive svakoga dana moleći riječima njezina razgovora s anđelom Gabrijelom (*Ave Maria*). Utječu joj se kao grješnici, osobito moleći njezin majčinski zagovor u času smrti. Grješnost, udaljavanje od Božje ljubavi, stvara bol i budi najveću čežnju duše - Božji mir, vršenje Njegove volje, sjaj njegove Slave (*Jedid nefesh*).

Mendelsshonov violinski koncert i Beethovenova simfonija nude više od sudjelovanja slušanjem i razmatranjem. U njima svoje mjesto pronalaze sva životna iskustva i svaki čovjek u različitosti stavaka, tempa i dinamike. S pomoću njih se lakše uranja u otajstvo života i ljubavi, u otajstvo zla i umiranja, u višeslojnost događaja raznih povijesnih razdoblja, dopuštajući da bude vidljivija nesebičnost i žrtva, radosni polet i snaga mudrosti, ali i pogažena ljudskost, zanijekana pravednost i unakažena Božja slika u bližnjima. Lijep je znak da u jednome i drugome djelu prevladava radost, a završetci, uz *allegro*, imaju i dodatne oznake tempa - živahnost (*molto vivace* i *con brio*).

• U svjetlu prigodnoga spomena, sa svim radostima i teretom prošlosti koji su obilježili odnose između katolika i Židova, bez imalo dvojbe ovi glazbeni trenutci i kršćanima i Židovi-

ma mogu pomoći u većemu međusobnom poznavanju i poštivanju, a odjeci toga doživljaja svim drugim ljudima svjedočiti o zajedničkoj zauzetosti za dobro.

Neka na kraju bude rečeno i to da je 26. svibnja 1955. Izraelski filharmonijski orkestar u Konzistorijalnoj dvorani u Vatikanu papi Piju XII., kao zahvalu Katoličkoj Crkvi na pomoći u spašavanju progonjenih od nacističkoga i fašističkoga režima“ (kako navodi Jewish Telegraphic Agency), svirao upravo drugi stavak Beethovenove 7. simfonije.

Dok u svakome slušatelju i slušateljici ostaje živjeti poneka melodija ili glazbom oblikovana riječ, ovaj je koncert vjernicima novi radosni poticaj da žive tako da ih Gospodin „po dobru upiše u Knjigu života - kotveinu b'Sefer hayim tovim“, a onima koji ne osjećaju svjetlo vjere svjedočanstvo je iznimmoga dara susreta rođenoga iz poštovanja i ljubavi.

Ivan Šaško

ZAGREBAČKA FILHARMONIJA

Zagrebačka filharmonija orkestar je koji u sezoni 2020. - 2021. obilježava 150 godina tradicije vrhunskog muziciranja u Zagrebu i Hrvatskoj. Promotor je glazbene umjetnosti diljem Hrvatske i kulturni veleposlanik Hrvatske u svijetu. Daleke 1871. započela je profesionalna orkestralno-koncertna aktivnost u Zagrebu, a 1920. orkestar je dobio ime koje i danas nosi. Kroz cijelo vrijeme, u hrvatsku prijestolnicu donosio je najbolju klasičnu glazbu, a njegovu povijest pisali su prvorazredni šefovi dirigenti Friedrich Zaun, Milan Horvat, Lovro von Matačić, Mladen Bašić, Pavle Dešpalj, Kazushi Ono, Pavel Kogan, Alexander Rahbari i Vjekoslav Šutej.

Mnogi proslavljeni dirigenti nastupali su sa Zagrebačkom filharmonijom: Leopold Stokowski, Paul Kletzki, Sir Malcom Sargent, Kurt Sanderling, Carlo Zecchi, Jean Martinon, Milan Sachs, Krešimir Baranović, Boris Papandopulo, Stjepan Šulek, Milko Kelemen, Igor Stravinski, Krzysztof Penderecki i drugi.

U bližoj prošlosti gostovali su mnogi dirigenti svjetskoga glasa kao što su Lorin Maazel, Leopold Hager, Sir Neville Marriner a od velikog značenja je suradnja s maestrom Dmitrijem Kitajenkom.

Mnogobrojni ugledni svjetski poznati glazbenici nastupali su uz Zagrebačku filharmoniju kao solisti na inozemnim turnejama i gosti u sklopu filharmonijskih koncertnih ciklusa: Yehudi Menuhin, Antonio Janigro, Mstislav Rostropovič, Leonid Kogan, Luciano Pavarotti, Ivo Pogorelić, Montserrat Caballe, Alexander Rudin, David Garrett, Julian Rachlin, Shlomo Mintz...

ARIEL ZUCKERMANN, dirigent

Ariel Zuckermann je od sezone 2015./2016. glazbeni direktor Izraelskoga komornog orkestra i jedan je od najistaknutijih dirigenata mlađega naraštaja. Dirigiranje je studirao na Kraljevskoj glazbenoj akademiji u Stockholmu i kasnije na Musikhochschule u Münchenu. Do 2013. je bio glazbeni direktor poznatoga Gruzijuskog komornog orkestra.

Ariel Zuckermann dirigentsku karijeru započeo je kao asistent Ivána Fischera pri Budimpeštanskom festivalskom orkestru što je donijelo koncerte koje je kritika pohvalila. Nakon toga je debitirao s Njemačkim simfonijskim orkestrom u Berlinu i s Orquesta Sinfónica de Euskadi na turneji po Španjolskoj.

Nastupao je s Tonkünstler orkestrom u bečkom Musikvereinu kao i s Izraelskom filharmonijom, Riga Sinfoniettom, bavorskim Staatsorchestrom, Bremenskim simfoničarima, Mađarskom nacionalnom filharmonijom, Budimpeštanskim festivalskim orkestrom, Češkom filharmonijom, Bamberškim simfoničarima i mnogim drugim simfonijskim i komornim orkestrima. U operi je debitirao s Donizettijevom operom 'Viva la Mamma' u minhenskom Gärtnerplatztheatru.

Pobjednik je mnogih međunarodnih natjecanja a glazbenu karijeru je počeo kao flautist.

ITAMAR ZORMAN, violina

Itamar Zorman jedan je od umjetnika svojega naraštaja koji se odlikuje visokim senzibilitetom u svojim izvedbama kao i darom za glazbenu priču. Otkako je pobijedio na natjecanju Čajkovski 2011. godine, oduševljava publiku širom svijeta zapanjujućim stilom. Dobitnik je nagrade Borletti-Buitoni za 2014., kao i stipendije Avery Fisher Career Grant za 2013.

Zorman je nastupao kao solist s orkestrima kao što su Marijinsky orkestar, Izraelska filharmonija, New World simfoničari, Saint Paul komorni orkestar, KBS simfoničari iz Seula, Frankfurtski radio simfoničari, Njemačka radijska filharmonija, Kremerata Baltica, RTE nacionalni simfoničari iz Dublina i Američki simfoničari. Radio je s dirigentima kao što su Valerij Gergijev, Zubin Mehta, Michael Tilson-Thomas, David Robertson, James DePreist, Yuri Bashmet, Michael Stern, Daniel Oren i Thierry Fischer. Nastupao je širom svijeta u dvoranama kao što su Avery Fisher Hall, Carnegie Hall's Stern Auditorium, Suntory Hall u Tokiju, amsterdamski Concertgebouw, dvorana Čajkovski u Moskvi i Teatro Massimo u Palermu. Održao je recitale u Carnegie Hallu, Merkin Hallu, Louvreu, Suntory Hallu, Laeiszhalle u Hamburgu i u dvorani Hessenskog radija u Frankfurtu.

TANJA RUŽDJAK, sopran

Tanja Ruždjak je završila postdiplomski studij pjevanja na Sveučilištu za glazbu i izvedbene umjetnosti u Beču 2019. godine. Magistarski stupanj je postigla na zagrebačkoj Glazbenoj akademiji 2013. u klasi profesorice Dunje Vejzović a diplomirala je kod profesorice Martine Zadro. S uspjehom nastupa u zemlji i inozemstvu (Italija, Austrija, Slovenija, SAD, Irska, Australija, Nizozemska, Ujedinjeno Kraljevstvo i Španjolska). Kao koncertna pjevačica izvodi djela Pergolesija, Mozarta, Schuberta, Brahmsa, Beethovena, Mendelssohna, Čajkovskog, Rimski Korsakova, Rahmanjinova, Poulenca, Duparca, Ville Lobosa, Dore Pejačević, J. Hatza i mnogih drugih. Suraduje s mnogim poznatim orkestrima kao što su Zagrebačka filharmonija, Simfonijski orkestar HRT-a, Zagrebački solisti, Hrvatski komorni orkestar i drugi i dirigentima kao što su Pavle Dešpalj, Nikša Bareza, Loris Voltolini, Leopold Hager, Hans Graf, Ricardo Estrada, David Danzmayer, Ivo Lipanović i drugi. Pobjednica je Janis Zabers natjecanja u Rigi (2019.) i dobitnica mnogih prvih i posebnih nagrada na međunarodnim pjevačkim natjecanjima.

MAJA VUKOJA, sopran

Diplomirala je solo pjevanje na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi profesorice Martine Zadro.

Od posebnog je značaja rad tijekom studija s Nevenom Belamarićem. Usavršavala se kod Gertrude Munitić, te Željke i Nede Martić.

Kontinuirano nastupa na koncertima u Hrvatskoj i inozemstvu.

Tumačila je naslovni lik Anne u hrvatskoj praiizvedbi monoopere 'Dnevnik Anne Frank', ruskog skladatelja Grigorija Frida. Također je nastupila kao solistica s Cantus Ansamblom pod ravnanjem dirigenta Berislava Šipuša, te u sklopu glazbenih večeri Milke Trnine i koncerata Hrvatske glazbene mladeži (Mladi za mlade).

Djevojački zbor ZVJEZDICE

Umjetnički voditelj: Zdravko Šljivac

Zbor Zvezdice jedan je od najreprezentativnijih simbola glazbenog Zagreba i Hrvatske, a kroz trideset i pet godina pod vodstvom zaslužnog maestra Zdravka Šljivca kroz ovaj ansambl prošle su čitave generacije odličnih učenica zagrebačkih osnovnih i srednjih škola. Zbor je razvio intenzivnu suradnju s najpoznatijim hrvatskim orkestrima, ansamblima i solistima te mnogim hrvatskim i stranim dirigentima u mnogobrojnim umjetničkim projektima i opernim produkcijama. Zboru su posvećene skladbe niza hrvatskih skladatelja, među kojima su Davorin Kempf, Milko Kelemen, Ivo Josipović i dr.

Zvezdice su dobitnice brojnih domaćih i međunarodnih nagrada, među kojima se ističe dvostruka pobjeda na Međunarodnom festivalu zborova u Llangollenu u Sjevernom Walesu, te nagrade *Outstanding* na međunarodnim festivalima u Sligu u Irskoj i Stavangeru u Norveškoj, nagrada *Milka Trnina*, diskografska nagrada Porin te mnoge druge.

U nizu velikih međunarodnih uspjeha posebno valja istaknuti pet turneja po Sjedinjenim Američkim Državama (19.12. proglašen je danom „Zvezdica“ u Daytonu), turneju po Australiji i Maleziji, gostovanje Zbora u Kanadi, Ruskoj federaciji te sudjelovanje u međunarodnom projektu „1000 Voices For Peace“ („1000 glasova za mir“) u Bruxellesu s Briselskom filharmonijom povodom 100. obljetnice Prvoga svjetskog rata.

Drugi stavak Sedme Beethovenove simfonije izveo je Izraelski filharmonijski orkestar, 26. svibnja 1955., na koncertu, osobno za papu Pija XII., u Dvorani Konzistorija u Vatikanu. Dirigent Paul Kletzki je zatražio da bi u prigodi prve talijanske turneje Izraelskog orkestra bilo dopušteno nastupiti pred Papom, kao izraz zahvalnosti na pomoći koju je Rimokatolička crkva pružila svim osobama koje su bile proganjane od nacista i fašista. Koncertmajstor Henry Haf-
tel je tog dana, na jutarnjem koncertu u Vatikanu, zahvalio Papi na mogućnosti da sviraju za njega te je dometnuo da je „židovski narod sretan, posredstvom glazbe, izraziti svoju zahvalnost na pomoći koju je Crkva pružila progonjenom narodu. U našem su orkestru glazbenici iz 14 zemalja, većina od njih je i sama pretrpjela progon“, naglasio je.

Izvor: Jewish Telegraphic Agency

El Dio Alto (*Svevišnji Bog*) je sefardska himna koju se često pjeva prilikom židovskog vjerskog obreda *Havdale* u subotu navečer nakon što se na nebu pojave tri zvijezde. *Havdala* simbolično označava svršetak *Šabata* i početak novoga tjedna i uključuje paljenje posebne *Havdala* svijeće te izgovaranje blagoslova nad vinom i raznim aromatičnim začinima. Pjesma počinje s 'El Dio alto con su gracia' ('Svevišnji Bog svojom milošću').

Jedid Nefesh (*Od duše Ljubljani*) je židovska liturgijska poema koja se pjeva u sinagogi petkom popodne uoči dolaska *Šabata*, između popodnevne molitve i psalama za 'Kabalat Šabat' (doslovno: Primanje ili Pozdrav Šabatu). Mnogi Židovi je pjevaju za vrijeme *Seuda Šlišit* (treći obrok na Šabat – prvi je u petak uvečer, drugi je u subotu ujutro, a treći je nakon popodnevnog bogoslužjenja). Poema se obično pripisuje kabalistu iz 16. stoljeća rabiju Elazaru ben Mošeu Azikriju (1533. – 1600.) koji ju je prvi put objavio u *Sefer haredim* (Vernecija 1601.), dok neki autorstvo pripisuju Jehudi Haleviju.

Avinu Malkeinu (*Oče naš, Kralju naš*) je židovska molitva koja se moli u židovskoj službi na Novu godinu (*Roš hašana*) i Dan pomirenja (*Jom Kipur*), kao i tijekom deset dana kajanja (*Jamim Norajim*) između Nove godine i *Jom Kipura*.

U aškenaskoj tradiciji se Avinu Malkeinu moli i tijekom godine na sve dane posta, osim na *Šabat*.

Oslikava vrijeme duboke introspekcije kad ljudi podvlače crtu i obraćaju se Bogu kao svom ocu, kralju, jedinom kralju, priznaju da griješe i mole Ga da bude milostiv prema njima, da ih upiše u knjigu dobrog života i da im podari dobru godinu.

SPONZORI:

Ministarstvo kulture
Republike Hrvatske

Grad Zagreb

KONCERTNA DVORANA | CONCERT HALL

LISINSKI

NEPOCJENJIV DOŽIVLJAJ | INVALUABLE EXPERIENCE

